

Europese Unie: Versterking van de eigen identiteit

door Fiorella Mori

Het document geschreven door Altiero Spinelli en Ernesto Rossi, in samenwerking met Eugenio Colorni, dat in de afwijzing van totalitaire machten en nationalistische conservatieve krachten en in de opheffing van de verdeling van Europa in nationale staten de enige manier zag om de vrede te bewaren en het evenwicht en de voortgang van de volkeren te waarborgen, hoopt op en beraamt, daarbij zijn tijd vele jaren vooruitlopend, de oprichting van een supranationale Europese macht. De gedachte die naar voren gebracht is door de auteurs van het Manifest heeft de grote stap vooruit betekend in de opzet van een Europese unie welke zijn begin heeft gezien in het Verdrag van Rome en wat zich verder concretiseerde in de loop van de daarop volgende tientallen jaren.

De Europese Unie van vandaag, meer dan een echte federatie van staten, zoals gedroomd door Spinelli, Rossi en Colorni, is meer een confederatie waarin de nationale lidstaten een aantal taken op bepaalde gebieden gedelegeerd hebben. Dankzij het Manifest, opgesteld door iemand die ver vooruit in de tijd heeft kunnen kijken, kan de generatie van vandaag genieten van de voordelen van een voor een groot deel verenigd Europa en de hoop koesteren dat door middel van de Europese Unie men tot een eenheid van, en vrede en evenwicht tussen de daarin verenigde volkeren kan komen.

Het ligt niet in mijn capaciteiten noch voel ik mij professioneel competent om voorspellingen te kunnen formuleren betreffende de mogelijkheid dat de droom van Spinelli, Rossi en Colorni tot een complete realisatie zal komen, maar als gewoon burger beschouw ik zeer positief het feit dat op een aantal gebieden, zoals die betreffende monetaire zaken en milieupolitiek, de Europese Unie reeds een federalistische opzet heeft en als overtuigd Europese burger druk ik dan ook de hoop uit dat ook in andere sectoren de individuele staten zullen komen tot het aan de Europese Unie delegeren van een steeds groter deel van hun nationale soevereiniteit.

Ik ben er verder van overtuigd dat, in het licht van de vooruitgang welke er vooral in de laatste tien jaar is geweest, de bezorgdheid, welke naar voren is gebracht door een aantal lidstaten betreffende een bedreiging van de eigen nationale identiteit, het veld zal ruimen voor de positieve overweging dat uit de vergelijking met de andere identiteiten men zich een beter idee kan vormen van zijn eigen identiteit. Dit is ook de gedachte welke naar voren gebracht is door

de Nederlandse Minister-President Jan Peter Balkenende die aanwezig was bij de ondertekening van de Europese Grondwet op 29 oktober 2004 in Rome.

De grondwet zou volgens Balkenende geen bedreiging zijn maar een versterking van de eigen identiteit. "Met deze grondwet levert Nederland zich niet uit aan Europa," stelde hij, "we krijgen er juist meer greep op. Deze grondwet is een kans voor een middelgroot land als Nederland."

Deze woorden zijn echter niet voldoende geweest om tijdens het referendum op 1 juni 2005 de Nederlandse bevolking ervan te overtuigen om de Europese grondwet als een vooruitgang te gaan beschouwen. Ook de recente uitslag van het Ierse referendum (juni 2008) over het Verdrag van Lissabon is een duidelijk signaal dat deze bezorgdheid er nog steeds is. Ik ben echter geneigd om het positieve optimisme te delen van José Manuel Barroso, voorzitter van de Europese Commissie, en doe zijn woorden de mijne worden: "Identiteit, dat is een gevaarlijk woord, omdat het vaak wordt afgezet tegen de identiteit van anderen. Daarom moeten we binnen de EU streven naar meerdere identiteiten en die combineren met cultuur. Want cultuur komt op mijn lijst van waarden boven economie."

Ik ben het er volledig mee eens dat de individuele culturen gekoesterd moeten worden en dat de individuele ontwikkeling daarvan door moet gaan omdat de individuele culturen de grootste rijkdom zijn die Europa bezit en waardoor het in staat moet zijn zijn toekomst op te bouwen en zich te onderscheiden van andere delen van de wereld.

Juist de samenwerking van de grote Europese culturen zullen in staat zijn om die lawine van gedachten en ideeën naar voren te brengen die ons "oude" continent zo nodig heeft om verder te kunnen gaan.

De Europese Unie respecteert de verschillen in karakter en nationale identiteit van zijn lidstaten. Het is heel belangrijk het culturele erfgoed van ieder afzonderlijk land naar voren te brengen en aan de Unie te tonen opdat het belang ervan in wijde supranationale kringen ingezien, herkend en op prijs gesteld zal worden. Op deze manier draagt men bij tot de groei van de nieuwe Europese dimensie waar een grote groep euroburgers zich al van bewust is geworden.

Het is zeker dat mijn talenstudies en mijn persoonlijke wederwaardigheden er toe hebben bijgedragen, en dit reeds vanaf jonge leeftijd, om mij Europa te laten voelen als mijn natuurlijke geografische levensruimte en met groeiende besef heb ik mijn gevoel als zijnde een Europese burger geaccepteerd. Een belangrijk facet in mijn gevoelens is zonder twijfel te danken aan de verhouding met mijn Nederlandse echtgenoot en mijn aangetrouwde Nederlandse familie en de daaruit voortvloeiende gunstige situatie welke het voor mij mogelijk heeft gemaakt om over een lange tijd de

ervaring van een confrontatie tussen twee culturen te kunnen hebben en de culturele en spirituele verrijking te voelen die is ontstaan uit het zich inwoner te voelen van twee zo verschillende landen. Om deze reden heb ik dan ook de opdracht om de vertaling van het Manifest van Spinelli en van het Voorwoord van Colorni te verzorgen voor mij van bijzondere betekenis gevonden.

Ik wil bij deze verduidelijken dat de vertaling van het Manifest in grote lijnen hetzelfde is gebleven ten opzichte van die welke door het Belgische ex-parlementslid Ludo Dierickx is verzorgd die een zeer waarderend vriend van Altiero Spinelli was. Hij was verder heel actief in de Europese Federalistische Beweging en is een prominent lid van B Plus, de Belgische pressiegroep die voor "een waarachtig en evenwichtig federalisme" op nationaal en supranationaal niveau ijvert.

In het Manifest heb ik mij beperkt tot slechts een klein aantal ingrepen, ten dele noodzakelijk gezien een aantal zetfouten en lacunes in de ontvangen tekst en veranderingen in het lexicon, en verder in het vervangen van enigszins streekgebonden termen en enkele in onbruik geraakte of overbodige uitdrukkingen. Ludo Dierickx, in een uitwisseling van opinies over de door hem vertaalde tekst, heeft mij gezegd de schrijfstijl van het Manifest zeer moeilijk te hebben gevonden maar in ieder geval gepoogd te hebben om alles zo letterlijk mogelijk te vertalen.

Gezien het bijzondere historische moment en de bijzondere omstandigheden onder welke ze zijn geschreven, dit voor zowel de tekst van het Manifest van Ventotene als voor die van het Voorwoord van Colorni, ook al zijn ze geformuleerd in de stijl, krachtig en hoogdravend, welke karakteristiek is voor een proclamatie, zijn ze doortrokken van een grote emotionele spanning, welke voortkomt uit de nadrukkelijke bewustheid van de noodzaak van een authentieke vernieuwing en uit de wens om onder de mensen een bericht van hoop voor een toekomst van vrede en vrijheid te verspreiden.

Het Manifest is geschreven in de intense, opdringende en plechtige stijl waarmede men grote ideeën wil overbrengen en het geweten opnieuw wakker wil schudden. De taal van Altiero Spinelli en Ernesto Rossi, en ook die van Eugenio Colorni is de geleerde en literaire taal van de intellectuelen met complexe volzinnen en rijk aan ondergeschikte opeenvolgingen. Het volledige begrip van de tekst vraagt een attente en geconcentreerde lezing. De retorische nadruk, het herhalen van beelden en de constante aanwezigheid van frasen van een ingewikkelde structuur, hebben in een aantal gevallen de vertaling bemoeilijkt. Het is echter mijn doel geweest om deze te doen met respect voor de originele tekst, daarbij trachtend - waar mogelijk - de stijl aan de strakke structuur en aan het karakter van directheid en nuchterheid, die zo kenmerkend zijn voor de Nederlandse taal, aan te passen.

Voorwoord

door Eugenio Colorni (Rome 1944)

De onderhavige geschriften zijn geconcipeerd en opgesteld op het eiland Ventotene in de jaren 1941 en 1942. In die uitzonderlijke omgeving rijpte in de geest van enkelen een proces van heroverweging van alle problemen welke de eigenlijke redenen waren geweest van de verrichte actie en van de in de strijd ingenomen houding.

Dit alles tussen de mazen van een buitengewoon strenge discipline door, op basis van informatie welke men door middel van duizenden kunstgrepen zo compleet mogelijk trachtte te maken en met de triestheid van de geforceerde daadloosheid en de bezorgdheid omtrent de naderende bevrijding.

De afstand tot het concrete politieke leven gaf de mogelijkheid van een gedistantieerde blik en gaf aanleiding om de traditionele standpunten te herzien en de motieven te zoeken voor de mislukkingen uit het verleden. Dit niet zozeer t.a.v. technische fouten in de parlementaire of revolutionaire tactiek of van een algemene "onrijpheid" van de toestand, dan wel een onvolledigheid in de algehele opzet en t.a.v. het strijd gevoerd te hebben langs de gebruikelijke breuklijnen, met te weinig aandacht voor het nieuwe dat de realiteit kwam veranderen.

In de voorbereiding van het efficiënt strijden van de grote slag die zich voor de nabije toekomst aan de horizon aftekende, voelde men de behoefte om niet simpelweg de fouten van het verleden te corrigeren maar om de termen van de politieke problemen te herformuleren en dit met een gemoed vrij van doctrinaire vooroordelen of partij mythes.

Het was op deze manier dat in de geest van enkelen het centrale idee van de essentiële tegenstelling opkwam. De tegenstelling welke verantwoordelijk was voor de crisis, voor de oorlogen, voor de ellende en de uitbuiting die onze maatschappij kwellen en voor het bestaan van soevereine staten, geografisch, economisch en militair gekenmerkt, welke staten de andere staten als concurrenten en potentiële vijanden beschouwen, ieder voor zich ten opzichte van de ander levend in een situatie van voortdurend "*bellum omnium contra omnes*". De redenen waardoor dit idee, op zichzelf niet nieuw, een aspect van nieuwhed aannam onder de omstandigheden en in de situatie waaronder er aan werd gedacht, zijn verschillende:

1) Ten eerste, de internationalistische oplossing, welke in het programma van alle progressieve politieke partijen staat, wordt door deze in zekere zin

beschouwd als een noodzakelijke en bijna automatische consequentie van het bereiken van de objectieven die eenieder van deze partijen aan zich zelf voorlegt. De democraten menen dat het invoeren, binnen de grenzen van ieder land, van het door hen bepleitte staatsbestel, zeker tot de vorming van die algemene bewustheid zou leiden welke, in het geval van het wegvallen van de grenzen op cultureel en moreel terrein, als voorwaarde geldt van wat door hen essentieel bevonden wordt om tot een vrije unie van de volkeren te komen. Dit eveneens op politiek en economisch niveau. En de socialisten van hun kant denken dat de invoering in de verschillende staten van een dictatoriaal regime van het proletariaat vanzelf tot een collectivistische internationalistische staat zal leiden.

Nu toont een analyse van het moderne concept van de staat, van het geheel van de daarmee verbonden belangen en sentimenten, heel duidelijk aan dat, alhoewel de analogieën van het interne staatsbestel de relaties van vriendschap en samenwerking tussen staat en staat bevorderen, het zeker niet is gezegd dat zij automatisch en ook niet geleidelijk tot een unificatie leiden. Dit zeker voor zolang er collectieve interessen en sentimenten blijven welke gebonden zijn aan het behouden van een gesloten eenheid binnen de grenzen. We weten uit ervaring dat chauvinistische sentimenten en protectionistische belangen gemakkelijk kunnen leiden tot een botsing en tot concurrentie, ook tussen twee democratieën. Het is niet mogelijk om een echte socialist te zijn zonder daarbij ook internatio nalist te zijn. Het is niet mogelijk om een echte socialist te zijn zonder daarbij ook tussen twee democratieën. Het is niet gezegd dat een rijke socialistisch staat noodzakelijkerwijs moet accepteren dat zijn eigen rijkdommen met een andere veel armere socialistische staat worden gedeeld, alleen maar omdat daarin hetzelfde interne bewind heerst als dat bij zichzelf.

Het opheffen van de politieke en economische grenzen tussen staat en staat is noodzakelijkerwijs niet het gevolg van het gelijktijdige invoeren van een gegeven intern staatsstelsel in iedere staat. Het is echter een op zichzelf staand probleem wat met eigen, daarbij passende middelen moet worden aangepakt; uit een ideologische band, meer dan uit een politieke en economische noodzakelijkheid: De socialistische overwinning in afzonderlijke staten leidt noodzakelijkerwijs niet tot de internationale staat.

2) Wat de ontwikkeling van de federalistische stelling in autonoom opzicht verder accentueerde was het feit dat de bestaande politieke partijen, verbonden aan een verleden van gevechten, gestreden binnen de grenzen van iedere natie, uit gewoonte en uit traditie, gewend zijn om, bij hun opstelling ten opzichte van alle problemen, uit te gaan van de stilzwijgende veronderstelling van het bestaan van de nationale staat. De problemen van de internationale

ordering moeten daarbij gezien worden als kwesties van de “buitenlandse politiek” welke opgelost moeten worden door middel van diplomatieke acties en door overeenkomsten tussen de verschillende regeringen.

Deze houding is ten dele de reden, en ten dele ook het gevolg van wat hier eerder is aangemerkt, dat als eenmaal de teugels van het bewind in het eigen land in handen genomen zijn, de overeenkomst en de unie met soortgelijke staatsbestellen in andere landen van zelf komt. Er is geen noodzaak voor het aanvangen van een politieke strijd welke direct daarmee verbonden is.

Onder de auteurs van de onderhavige geschriften had zich echter de overtuiging geworteld dat diegene die het probleem van de internationale ordering als het centrale punt van de hedendaagse geschiedenis wil opvatten, en voor wie de oplossing ervan als een noodzakelijke voorwaarde geldt voor het oplossen van alle constitutionele, economische en sociale problemen welke zich aan onze samenleving opdringen, noodzakelijkerwijs vanuit dit gezichtspunt alle vragen moet overwegen betreffende de interne politieke tegenstellingen en de standpunten van elke partij. Dit ook voor wat de dagelijkse tactiek en strategie van de dagelijkse strijd betreft. Alle problemen, vanaf diegene welke verbonden zijn met de constitutionele vrijheid tot die van de strijd tussen de klassen, van die gerelateerd aan het formuleren van doelstellingen tot degene welke verband houden met het in de hand nemen van de macht en het gebruik ervan, krijgen een nieuw licht als ze gesteld worden vanuit de veronderstelling dat het eerste te bereiken doel dat is van een unitaire ordering op internationaal niveau is. De politieke handelwijze zelf, het steunen op de ene of de andere in het spel aanwezige macht, het versterken van de ene of de andere opdracht, neemt een volledig verschillend karakter aan al naargelang men ze ziet als een essentieel middel om de macht in handen te krijgen en voor het invoeren van bepaalde hervormingen binnen elke afzonderlijke staat of als middel om economische, politieke en morele grondslagen te leggen ter invoering van een federale ordering welke het gehele continent omvat.

3) Nog een andere beweegreden - en misschien de meest belangrijke - werd gevormd door het feit dat het ideaal van een Europese federatie, preludium tot een wereldwijde federatie, wat slechts enkele jaren geleden een utopie leek, zich vandaag de dag aan het einde van deze oorlog presenteert als een bereikbaar doel en bijna binnen handbereik.

Door de algehele vermenging van de volkeren welke door dit conflict is veroorzaakt in alle landen welke onderhavig zijn geweest aan de Duitse bezetting, door de noodzakelijkheid om op nieuwe fundamenten een bijna totaal verwoeste economie opnieuw op te bouwen, om opnieuw alle problemen betreffende politieke grenzen, douane barrières, etnische minderheidsgroepen

etc. opnieuw ter tafel te brengen, in al deze elementen, moeten feiten herkend worden, welke als nooit tevoren in dit naoorlogse tijdperk het probleem van de federale ordening van Europa actueel maken. Verdere elementen die hierbij toegevoegd kunnen worden zijn het eigen karakter van deze oorlog waarin het nationale element zo vaak door het ideologische element is voorbijgegaan, waarin men heeft gezien dat kleine en middelgrote staten voor een groot deel hun onafhankelijkheid hebben opgegeven ten goede van de sterkere staten, en waarin door de fascistten zelf het concept van "levensruimte" door "nationale onafhankelijkheid" vervangen is.

Krachten afkomstig uit alle sociale klassen, zei het om economisch - zei het om idealistische redenen, kunnen daarin geïnteresseerd zijn. Het is mogelijk om daar dichterbij te komen door middel van diplomatieke onderhandelingen en door middel van volksoproer, door het bevorderen onder de intellectuele klassen van de studie van de daarbij behorende problemen en door het veroorzaken van revolutionaire feiten, van waar, eenmaal gedaan, geen terugkeer mogelijk is. Verder kan dit doel bereikt worden door het invloed uitoefenen op de leidinggevende klassen van de overwinnende staten en door het verspreiden van het begrip in de overwonnen staten dat zij alleen in een vrij en verenigd Europa hun redding kunnen vinden en de verwoestende gevolgen van de nederlaag kunnen ontlopen.

Juist hiervoor is onze Beweging ontstaan. Het is de preëminentie, de prioriteit van dit probleem ten opzichte van alle welke in het tijdperk waarin wij verder gaan zich opdringen. Het is de zekerheid dat, als wij de situatie in de oude nationalistische vormen weer laten verharderen, de kans voor altijd verloren zal zijn gegaan en ons continent er geen enkele langdurige vrede en voorspoed door zal kunnen verkrijgen. Het is dit alles wat ons ertoe gedreven heeft een autonome organisatie te creëren om voor het idee van een Federaal Europa in de nabije naoorlogstijd als een uitvoerbaar einddoel op te komen.

Wij verbergen voor onszelf de moeilijkheden hiervan niet en de sterkte van de krachten welke deze tegen zullen werken, maar wij denken dat het de eerste keer is dat dit probleem op tafel van de politieke strijd gebracht wordt, niet als een ver ideaal maar als een dringende en tragische noodzakelijkheid. Onze Beweging, welke sinds ongeveer twee jaar bestaat en in de moeilijke clandestiniteit onder de fascistische en nazistische onderdrukking leeft; waarvan de aanhangers uit de gelederen van de strijders van het anti-fascisme komen en het allen eens zijn met de gewapende strijd voor de vrijheid; welke al zijn hoge prijs heeft betaald voor het algemene doel in de vorm van de gevangenis; onze Beweging is en wil geen politieke partij zijn. Zoals zij zich steeds duidelijker heeft gekarakteriseerd, wil zij werken op en in de verschillende politieke partijen. Dit niet alleen met het doel om de

internationalistische kwestie te accentueren maar ook en bovenal opdat alle problemen van hun politieke leven gesteld zullen worden uitgaande van dit nieuwe gezichtspunt, iets waar zij tot nu toe maar weinig aan gewend waren.

Wij zijn geen politieke partij, ook al bevorderen wij actief elke studie waar het de institutionele, economische en sociale opzet van de Europese Federatie betreft. Wij nemen actief deel aan de strijd voor haar realisatie en stellen ons ten doel de krachten te ontbloten welke ten voordele hiervan kunnen werken in de toekomstige politieke conjunctuur. Wij willen ons niet officieel uitspreken over institutionele details, over een hoge of lagere graad van economische collectivisering, over een hogere of lagere graad van administratieve decentralisatie etc. welke het toekomstige federale organisme zullen moeten karakteriseren.

Laten we dat in de schoot van onze beweging deze problemen uitgebreid en vrij besproken worden en laten alle politieke richtingen, van de communistische tot de liberale, bij ons vertegenwoordigd zijn. In feite zijn bijna al onze aanhangers actief in een van de progressieve politieke partijen; allen nemen deel aan het verspreiden van wat de basisprincipes zijn van een vrije Europese Federatie, niet gebaseerd op hegemonie van welk soort dan ook, niet op totalitaire principes, maar voorzien van een solide structuur welke haar niet reduceert tot een eenvoudige Vereniging van Naties. Deze principes kunnen in de volgende punten worden samengevat: een enkel federaal leger, monetaire eenheid, afschaffing van douanebarrières en van de beperkingen in de emigratie tussen de staten welke deel uitmaken van de Federatie, directe vertegenwoordiging van de bevolking in de federale vergaderingen en gemeenschappelijke buitenlandse politiek.

In deze twee levensjaren heeft onze Beweging zich wijd verbreid onder de antifascistische groepen en politieke partijen. Enkele van hen hebben publiek hun aanhang en sympathie geuit.

Anderen hebben ons gevraagd om aan hun programmatische formulering mee te werken. Het is misschien niet aanmatigend om te zeggen dat het ten dele onze verdienste is dat de problemen van de Europese Federatie zo vaak in de clandestiene Italiaanse kranten worden behandeld.

Onze krant «L'Unione Europea» (De Europese Unie) volgt met aandacht de gebeurtenissen in de interne en internationale politiek, daarbij ten opzicht hiervan een positie innemend van absolute onafhankelijkheid van oordeel.

De hierbij gevoegde geschriften, product van het verwerken van ideeën welke de geboorte van onze Beweging tot resultaat heeft gehad, representeren slechts de opinie van de auteurs, en betekenen niet het innemen van een positie van de Beweging zelf. Ze willen slechts een voorstel zijn voor discussiethema's voor diegenen welke opnieuw alle problemen van het internationale politieke

leven willen overdenken, daarbij rekening houdende met de meest recente ideologische en politieke ervaringen, met de resultaten van de meest recente economische wetenschap, met de meest voor de hand liggende en redelijke perspectieven voor de toekomst. Zij zullen spoedig gevolgd worden door andere studies. Onze wens is dat deze een gisting van ideeën tot gevolg zullen hebben, en dat in de huidige verhitte atmosfeer van de urgentie van actie, zij een bijdrage leveren ter verduidelijking, wat de actie steeds resoluter, bewuster en verantwoordelijker zal maken.

De Italiaanse Beweging voor de Europese Federatie
Roma, 22 Januari 1944

Voor een vrij en verenigd Europa. Ontwerp voor een Manifest
Ventotene, 1941
Altiero Spinelli, Ernesto Rossi

I. De crisis van de moderne maatschappij

Onze moderne maatschappij is gebaseerd op het principe van de vrijheid. Volgens dit beginsel is de mens geen instrument ten dienste van anderen, maar een autonoom centrum van leven. Uitgaande van deze basisgedachte is een groots historisch gevecht begonnen tegen alle aspecten van het maatschappelijk leven, waarin dat grondbeginsel niet werd toegepast.

1) Aan alle naties werd het recht toegekend zich in onafhankelijke staten te organiseren. Elk volk dat zich door zijn etnische, geografische, taalkundige en historische karaktertrekken onderscheidde, moest in zijn eigen staatsbestel, ingericht volgens zijn eigen opvatting van het politieke leven, het beste instrument vinden om aan zijn behoeften te voldoen, onafhankelijk van elke buitenlandse inmenging. De ideologie van de nationale onafhankelijkheid gaf een sterke impuls aan de vooruitgang. Ze verving de kleingeestige dorpsmentaliteit door bredere solidariteit tegen de onderdrukking door vreemde overheersers. Ze werkte vele hinderpalen weg die het vrije verkeer van mensen en goederen in de weg stonden. Binnen elke nieuwe staat breidde zij de instellingen en de wetten van de geciviliseerde streken tot de achtergebleven gebieden uit. Deze ideologie droeg echter ook de kiemen in zich van het kapitalistisch imperialisme dat in onze generatie zulke enorme afmetingen aanneemt; zij lag aan de basis van de vorming van totalitaire staten en leidde tot twee wereldoorlogen.

De natie wordt niet langer beschouwd als het historisch product van een samenleving van mensen die via een langdurig proces tot een grotere eenheid

in gebruiken en strevingen gekomen zijn en die in hun staatsbestel een doeltreffend middel vinden om het collectieve leven te organiseren binnen het ruimere kader van het hele mensdom.

Neen, die natie is een goddelijk iets geworden, een organisme dat alleen aan eigen bestaan en eigen ontwikkeling denkt zonder zich op enigerlei wijze te bekommeren om het nadeel dat het anderen kan berokkenen. De absolute soevereiniteit van de nationale staten mondt telkens uit in overheersingsdrang omdat zij zich alle bedreigd voelen door de macht van de andere. De "levensruimte" wordt een steeds groter gebied dat hun moet toestaan zich vrij te bewegen en het eigen bestaan, onafhankelijk van alle andere, te verzekeren. Deze drang tot overheersen valt pas weg wanneer de sterkste staat de hegemonie verwerft en alle andere onderworpen heeft.

Van beschermer van de vrijheid van de burgers is de staat dus geworden tot de baas van zijn dienstbare onderdanen, die zijn militaire doeltreffendheid met al hun krachten zo groot mogelijk moeten maken. Ook in vreedstijd, die beschouwd wordt als een periode van voorbereiding op de onafwendbare volgende oorlog, domineert de wil van de militairen in vele landen over die van de burgers, waardoor het functioneren van vrije politieke instellingen steeds moeilijker wordt. Onderwijs, wetenschap, productie en bestuur moeten vooral het oorlogspotentieel vergroten. Moederschap wordt gelijkgesteld met soldatenteelt; moeders worden met dezelfde maatstaven gedecoreerd als de vruchtbaarste dieren op jaarmarkten. Kinderen worden vanaf hun prilste jeugd opgeleid tot soldaten en vreemdelingenhaat wordt hun aangeleerd. Individuele vrijheden verdwijnen geheel daar eenieder gemilitariseerd is en steeds weer onder de wapens geroepen wordt. De voortdurende oorlogen dwingen de mannen hun familie, hun werk, hun hebben en houden achter te laten en hun leven op te offeren voor dingen waarvan eigenlijk niemand de waarde begrijpt. In enkele dagen worden de resultaten van tientallen jaren van inspanningen voor het algemeen welzijn totaal vernietigd.

De totalitaire staten hebben op de meest coherente manier de bundeling van alle krachten en de grootst mogelijke concentratie en autarkie verwezenlijkt. Zij hebben zich het best aan de huidige internationale toestand aangepast. Anderzijds is het voldoende dat één natie een stap doet naar een meer uitgesproken totalitarisme om de andere, in hun drang tot zelfbehoud, hetzelfde te laten doen. Alle naties worden zo in dezelfde draaikolk meegesleurd.

2) Aan alle burgers werd gelijkelijk het recht toegekend om tot de vorming van de staatswil bij te dragen. Deze wil moest aldus de synthese zijn van alle sociale klassen, die zich vrij kunnen uiten. Deze politieke reorganisatie heeft tot gevolg gehad dat vele van de schrijnendste ongerechtigheden, overgeërfd van

voorbij regimes, weggenomen of ten minste verzacht konden worden. De persvrijheid, de vrijheid van vereniging en de geleidelijke uitbreiding van het stemrecht bemoeilijkten echter, bij instandhouding van het parlementaire systeem, steeds meer de handhaving van de oude privileges.

Zij die niets bezaten leerden beetje bij beetje zich van deze instrumenten te bedienen om de strijd aan te binden tegen de voorrechten van de bezittende klassen. De belasting op de niet-verdiende inkomsten, de successierechten, de progressieve vermogensheffingen, de belastingvrijdom voor lage lonen en levensnoodzakelijke goederen, het gratis onderwijs, de verbetering van de sociale voorzieningen en uitkeringen, de landbouwhervormingen en de medezeggenschap van de fabrieksarbeiders bedreigden de bevoorrechte klassen in hun sterkste vestingen.

De bevoorrechte klassen, die ingestemd hadden met de gelijkheid van politieke rechten, konden echter niet toestaan dat het proletariaat hiervan gebruik zou maken om een feitelijke gelijkheid te verwerven, waardoor die rechten een concrete inhoud van vrijheid zouden krijgen. Toen deze dreiging na de Eerste Wereldoorlog te groot werd, was het heel natuurlijk dat de bevoorrechte klassen de instelling van dictaturen, die hun tegenstanders de wettelijke wapens ontnamen, gingen toejuichen en steunen.

Daarnaast dreigde de vorming van gigantische industrie- en bankgroepen en vakbonden (die hele arbeiderslegers onder één leiding verenigden) - welke groepen en vakbonden in hun eigen belang druk uitoefenden op de regering -, de staat zelf te doen uiteenvallen in talrijke elkaar bekampende economische vorstendommen. De vrije democratische instellingen, die het instrument werden waarvan deze groepen zich bedienden om de collectiviteit beter uit te buiten, verloren steeds meer prestige. Zo ontstond de opvatting dat alleen de totalitaire staat, die alle burgerlijke vrijheden afschaft, de belangenconflicten, waartegen de bestaande instellingen niet meer opgewassen waren, enigszins uit de weg kon ruimen. De totalitaire regimes hebben in feite over het algemeen de positie van de verschillende sociale klassen bevroren en hebben elke wettelijke mogelijkheid om alsnog verbetering te brengen in de bestaande toestand tenietgedaan door de politiecontrole op het hele leven van de burgers en door het gewelddadig uit de weg ruimen van alle dissidenten. Zo werd het voortbestaan verzekerd van de volstrekt parasitaire kaste van grootgrondbezitters en renteniers die tot de productie alleen maar bijdragen door het afscheuren van de dividendbewijzen van hun aandelen, van de monopolies en de grootwarenhuizen die de consument uitbuiten en het geld van de kleine spaarders doen vervliegen, van de plutocraten die achter de schermen aan de politieke touwtjes trekken en zo het hele staatsapparaat ten eigen voordele leiden onder het mom van de verdediging van hogere nationale

belangen. Het contrast tussen de fantastische fortuinen van enkelingen en de ellende van de grote massa, die niet kan genieten van de voordelen van de moderne beschaving, bestaat nog steeds. Zo houdt men een economisch regime in stand waarin de materiële hulpmiddelen en de arbeidskrachten, die gebruikt zouden moeten worden om aan de fundamentele behoeften van de menselijke maatschappij te voldoen, gericht worden op de vervulling van de onnozelse verlangens van hen die de hoogste prijzen kunnen betalen; een economisch regime, waarin de macht van het geld door het erfrecht steeds in dezelfde klasse blijft en zo verwordt tot een privilege, die buiten alle verhouding staat tot de sociale waarde van de verrichte diensten. De mogelijkheden van de proletariërs blijven beperkt; om te kunnen leven zijn deze gedwongen zich te laten uitbuiten door hen die hun één of ander werk kunnen verschaffen.

Om de arbeidersklassen te immobiliseren en te onderdrukken werden de vakbonden veranderd van vrije, strijdbare organisaties, geleid door personen die het vertrouwen van hun leden genoten, in politiebewakingsdiensten onder leiding van vertrouwelingen van de heersende groep, die slechts aan deze groep verantwoording verschuldigd zijn. Als in een dergelijk economisch systeem enigerlei verbetering wordt aangebracht, is dit alleen ingegeven door de behoeften van het militarisme, die, samen met de reactionaire aspiraties van de bevoorrechte klassen, geleid hebben tot het ontstaan en de consolidering van de totalitaire staten.

3) Tegenover het autoritaire dogmatisme werd de permanente waarde van de kritische geest gesteld. Alleen wat bewezen kan worden is waar. Aan deze onbevooroordeelde houding hebben wij de grootste verworvenheden van onze beschaving op alle gebieden te danken. Deze geestelijke vrijheid heeft de crisis, die de totalitaire staten heeft doen ontstaan, echter niet overleefd. Nieuwe dogma's, die men gelovig of hypocriet moet aanvaarden, worden in alle takken der wetenschap opgedrongen.

Hoewel niemand weet wat een ras is en de meest elementaire historische kennis de absurditeit hiervan aantoont, eist men dat de fysiologen geloven, bewijzen en overtuigen dat sommigen tot een uitverkoren ras behoren, alleen omdat het imperialisme deze mythe nodig heeft om in de massa de haat en de hoogmoed te doen oplaaien. De meest voor de hand liggende opvattingen van de economische wetenschap moeten als ketterijen worden beschouwd om de autarkische politiek, het evenwichtige ruilverkeer en andere oude technieken van het mercantilisme als buitengewone ontdekkingen van onze tijd voor te stellen. Wegens de onderlinge economische afhankelijkheid van de verschillende delen van de wereld is de levensruimte van elk volk dat een moderne levensstandaard wil handhaven, gelijk aan de hele wereld; met de geopolitiek echter heeft men een pseudo-wetenschap in het leven geroepen die

de juistheid van de theorie der levensruimten moet aantonen om een theoretische basis te vormen voor de onderdrukkingswil van het imperialisme. De geschiedenis wordt vervalst in het belang van de regerende klasse. Uit bibliotheken en boekwinkels worden alle werken geweerd die niet als orthodox worden beschouwd. De nevelen van het obscurantisme dreigen opnieuw de menselijke geest te verstikken. Zelfs de sociale ethiek van vrijheid en gelijkheid wordt ondermijnd. De mensen worden niet langer als vrije burgers beschouwd die van de staat gebruik maken om hun collectieve doelstellingen beter te verwezenlijken. Ze worden dienaars van de staat, die bepaalt welke doelstellingen ze moeten nastreven en als staatswil wordt steeds de wil beschouwd van diegenen die de macht in handen hebben. De mensen zijn niet langer rechtssubjecten, maar zijn hiërarchisch ingedeeld en moeten zonder mopperen gehoorzamen aan de overheid, die culmineert in de persoon van het vergoddelijkte staatshoofd. Het kastenstelsel herrijst machtiger dan ooit uit zijn as.

Deze reactionaire en totalitaire beschaving heeft, na een serie triomfen in andere landen, ten slotte in nazi-Duitsland een macht gevonden die zichzelf in staat achtte tot de uiterste consequenties van het systeem te gaan. Na een grondige voorbereiding begon Duitsland zijn onderdrukkingsveldtocht, waarbij het met veel durf en zonder scrupules uit de rivaliteit, het egoïsme en de stupiditeit van anderen munt sloeg, een aantal Europese vazalstaten, waaronder in de eerste plaats Italië, meesleurde en een verbond sloot met Japan, dat hetzelfde doel in Azië nastreefde. De overwinning van Duitsland zou de definitieve vestiging van het totalitaire regime in de wereld betekenen. Al zijn kenmerken zouden tot het uiterste worden opgedreven en de progressieve krachten zouden voor lange tijd tot het voeren van een louter negatieve oppositie gedoemd zijn.

De traditionele arrogantie en hardheid van het Duitse militaire milieu kan ons reeds een idee geven van het karakter van hun overheersing, indien zij de oorlog zouden winnen. Winnen de Duitsers de oorlog, dan kunnen ze zich zelfs een schijn van grootmoedigheid tegenover de andere Europese volkeren permitteren en hun grondgebied en politieke instellingen formeel respecteren, om te heersen zonder het idiote patriottische gevoel te krenken, dat belang hecht aan de kleur van de grenspalen en de nationaliteit van de politici die het toneel bevolken, in plaats van aan machtsverhoudingen en de werkelijke inhoud van de staatsorganen te denken. Maar ook gecamoufleerd zou de werkelijkheid toch hetzelfde blijven: een nieuwe indeling van de mensheid in Spartanen en Heloten.

Ook een compromis tussen de strijdende partijen zou een stap voorwaarts betekenen voor het totalitarisme, omdat alle landen die aan de Duitse

wurggreep ontkomen waren, toch gedwongen zouden zijn dezelfde vorm van politieke organisatie aan te nemen om zich behoorlijk op een nieuwe oorlog voor te bereiden.

Terwijl Hitler-Duitsland de kleinere landen één voor één heeft kunnen verslaan, heeft zijn actie steeds sterkere krachten gedwongen in het strijdperk te treden. De verbetering van Groot-Brittannië, dat ook in het meest kritieke ogenblik tegenover de vijand overeind wist te blijven, heeft ertoe geleid dat de Duitsers op de dappere weerstand stootten van het Sovjetleger en gaf Amerika de tijd zijn onbeperkte productiemogelijkheden te mobiliseren. Deze strijd tegen het Duitse imperialisme is nauw verbonden met de strijd van het Chinese volk tegen het Japanse imperialisme.

Enorme aantallen mensen en enorme rijkdommen zijn reeds ingezet in de strijd tegen de totalitaire macht. Deze macht heeft nu haar toppunt bereikt en kan nog slechts langzaam afbrokkelen. De tegengestelde krachten zijn hun dieptepunt voorbij en gaan weer bergop.

De strijd van de geallieerden wekt elke dag meer het verlangen naar bevrijding op, ook in die landen die waren bezwiken onder het geweld en die door deze verschrikkelijke klap de moed waren kwijtgeraakt. En uiteindelijk ontwaakt dat verlangen naar bevrijding zelfs bij de volkeren van de Asmogendheden, die nu beseffen dat ze in een hopeloze situatie zijn meegesleurd, alleen maar om de overheersingsdrift van hun leiders te bevredigen.

Het langzame proces waarin enorme mensenmassa's zich passief door het nieuwe regime lieten beïnvloeden, zich ernaar schikten en het op die manier verstevigden, is tot stilstand gebracht; een tegengesteld proces is op gang gekomen. In deze enorme vloedgolf die langzaam omhoogstijgt, vinden we alle progressieve krachten terug, het verlichte deel van de arbeidersklasse dat zich niet door geweld en vleierij van zijn streven naar een hogere levensstijl heeft laten afbrengen; de meest bewuste intellectuelen die de minachting van de intelligentsia niet nemen; ondernemers die zich in staat voelen tot nieuwe initiatieven en die zich vrij willen maken van het bureaucratische juk en de nationale autarkie die hun elke bewegingsvrijheid ontnemen, en tenslotte al diegenen die zich door hun aangeboren gevoel van waardigheid niet kunnen plooiën onder de vernedering van de slavernij.

Van al deze krachten verwachten wij vandaag de redding van onze beschaving.

II. Taken voor na de oorlog. De eenmaking van Europa

Dit de nederlaag van Duitsland zal niet automatisch de reorganisatie van Europa volgens ons beschavingsideaal voortspruiten. In de korte en intense periode van algemene crisis (waarin de nationale staten nog volledig verwoest en uitgeput zullen neerliggen, waarin de volksmassa's angstig zullen wachten op nieuwe ordewoorden, zoals een gesmolten, gloeiende materie, gereed om in nieuwe vormen gegoten te worden en bereid om de leiding te aanvaarden van betrouwbare internationalisten) zullen de klassen die in de oude nationale regimes het meest geprivilegieerd waren, alles in het werk stellen om met verborgen middelen en met geweld de vloedgolf van internationalistische gevoelens in te dammen. Zij zullen alles doen om de oude nationale staatsinstellingen in ere te herstellen. En het is zelfs te voorspellen dat de Britse regeringskringen, wellicht in overleg met de Amerikanen, ostentatief zullen pogen dingen in deze richting te stuwen ten einde de oude evenwichtpolitiek tussen de mogendheden te doen herleven, met de bedoeling het schijnbare direkte imperiale eigenbelang te dienen.

De behoudende krachten, namelijk: zij die belangrijke functies bekleden in de centrale staatsinstellingen; de hogere legerleidingen met de koningshuizen, waar die nog bestaan, aan de top; de vertegenwoordigers van het monopoliekapitalisme die het lot van hun winsten aan dat van de staten verbonden hebben; de grootgrondbe zitters en de hoge kerkelijke hiërarchieën die alleen door een stabiele en conservatieve maatschappij hun parasitaire inkomsten verzekerd weten; in hun kielzog de ontelbare schare van hen afhankelijk is of verblind wordt door hun traditionele macht; en in hun gevolg worden al die reactionaire krachten al gewaar dat het gebouw in zijn voegen kraakt, en pogen zichzelf te redden. De ineenstorting zou hen alle zekerheden die ze tot dusver hadden, ontnemen en ze blootstellen aan de aanval van de progressieve krachten.

De revolutionaire situatie: oude en nieuwe stromingen

De val der totalitaire regimes zal voor hele volkeren, gevoelsmatig de komst van de "vrijheid" betekenen. Elke dwang zal verdwijnen en de vrijheid van meningsuiting en vereniging zal automatisch opnieuw heersen. Voor de democratische tendensen zal het een ware triomf zijn. Deze hebben talloze schakeringen, van erg conservatief liberalisme tot socialisme en anarchisme. Zij geloven aan de "spontane generatie" van gebeurtenissen en instellingen, aan het "absoluut goede" van de impulsen die uit de basis komen. Zij willen de

“geschiedenis”, het “volk”, het “proletariaat” of hoe zij hun God anders noemen, geen geweld aandoen. Zij verlangen naar het einde van de dictaturen, dat volgens hen neerkomt op het herstel van het onvervreemdbaar recht voor elk volk op zelfbestemming. In hun dromen zien ze dit streven bekroond door de samenroeping van een grondwetgevende vergadering - verkozen met het meest algemene kiesrecht en met de grootst mogelijke eerbied voor de rechten van het kiezerskorps -: die vergadering beslist welke grondwet er zal komen. Is het volk nog niet rijp, dan zal het zichzelf een slechte grondwet geven. Verbetering daarvan mag echter alleen gebeuren door bestendig overtuigingswerk.

Democraten hebben geen principiële afkeer van geweld, maar zij willen er alleen gebruik van maken wanneer de meerderheid van de noodzaak ervan overtuigd is, wanneer met andere woorden de belangrijke dingen al vooraf geregeld zijn. In feite zijn democratische leiders alleen maar geschikt voor het dagelijks bestuur van instellingen, waarin ongeveer het hele volk volledig vertrouwen heeft, en waaraan niet veel moet worden veranderd. Dit wil dus zeggen in rustige tijden. In tijden van omwenteling daarentegen, wanneer de instellingen niet moeten worden bestuurd maar opgericht, slaan democraten een slecht figuur. De meelijwekkende onmacht van de democraten in de Russische, de Duitse en de Spaanse revolutie is hiervan een recent voorbeeld. Onder zulke omstandigheden, wanneer het oude staatsapparaat met zijn wetten en zijn administratie in elkaar stort, ontstaan onmiddellijk een groot aantal volksvergaderingen, die zich al dan niet met een schijn van oude legitimiteit tooien, waarin alle progressieve maatschappelijke krachten samenkomen om hun stem te laten horen. Het volk heeft wel steeds enkele fundamentele behoeften waaraan moet worden voldaan, maar het weet niet precies wat het wil en wat er gedaan moet worden. Het hoort duizend klokken luiden en met zijn miljoenen hoofden slaagt het er niet in één richting te kiezen. Tal van stromingen bestrijden elkaar.

Als het erop aankomt blijkt te geven van vastberadenheid en moed, voelen de democraten zich ontredderd, omdat ze niet gestuwd worden door een spontane eensgezindheid van het volk, maar slechts door een wervelstorm van passies. Zij geloven dat het hun plicht is deze eensgezindheid tot stand te brengen en treden op als redenaars daar waar er behoefte is aan leiders die weten welke doelen bereikt moeten worden. Daarbij missen zij de kansen ter versteviging van het nieuwe stelsel door te pogen instellingen, die geschikt zijn voor normale tijden van relatieve rust en een lange aanloopperiode nodig hebben, onmiddellijk te doen functioneren. Zodoende geven zij hun tegenstanders wapens, die dezen gebruiken om ze te doen struikelen. In feite vertegenwoordigen zij in hun duizenden tendensen niet de wil te vernieuwen,

maar de verwarde tegenstrijdigheden der geesten. Zij leggen elkaar lam en maken de weg vrij voor de terugkeer van de reactie. De democratische methode zal in de revolutionaire crisis een blok aan het been zijn.

Geleidelijk zullen de democraten met hun gezwets hun eerste populariteit als verdedigers van de vrijheid kwijtraken. Zij zullen alle serieuze kansen op politieke en sociale hervorming missen. De instellingen van het pre-totalitaire tijdperk zullen dan onvermijdelijk weer tot leven komen, de strijd zal weer verlopen volgens het oude schema van de klassenstrijd.

Het idee dat alle politieke problemen te herleiden zijn tot vormen van klassenstrijd, was een uitgangspunt voor de actie, vooral van de fabrieksarbeiders, en gaf inhoud aan de politieke strijd, zo lang het niet ging om de basisinstellingen van de maatschappij. Datzelfde beginsel isoleert echter het proletariaat wanneer het erop aankomt de maatschappijorganisatie zelf aan te pakken. De volgens de klassieke schema's opgevoede arbeiders kennen dan alleen maar het eisenprogramma van hun eigen klasse, of zelfs van hun eigen beroepsgroep, zonder enig verband te leggen met de belangen van de andere onderdelen van de maatschappij. Of zij streven naar een eenzijdige dictatuur van het proletariaat om te komen tot een utopische collectivisatie van alle productiemiddelen, wat dan volgens de oude propaganda het wondermiddel moet zijn voor al hun kwalen. Zulk een politiek heeft op geen enkele laag der bevolking vat, behalve dan op de arbeiders zelf. Door deze politiek isoleert de arbeidersklasse zich en onthoudt zij haar steun aan de andere progressieve krachten in de maatschappij. Deze raken dan wellicht in de greep van de reactionaire milieus, die ze handig inzetten om de beweging van het proletariaat terug te drijven en neer te slaan.

Tussen de verschillende proletarische strekkingen, geïnspireerd door de klassenstrijd en het collectivistisch ideaal, hebben alleen de communisten begrepen hoe moeilijk het is te beschikken over voldoende krachten om de overwinning te behalen. Daarom hebben zij gekozen voor een streng gedisciplineerde beweging. Zij exploiteren de Russische mythe om de arbeiders te organiseren, maar laten zich niet door hen leiden en gebruiken ze voor de meest uiteenlopende manoeuvres.

Deze houding maakt de communisten in revolutionaire crisissituaties efficiënter dan de democraten. Ze houden echter de arbeidersklasse zoveel mogelijk gescheiden van de andere revolutionaire krachten - zeggend dat de "echte" revolutie nog moet komen - en vormen zodoende op de cruciale ogenblikken van de geschiedenis een sektarisch element dat het geheel verzwakt. Bovendien zijn zij volledig afhankelijk van de Russische staat die hen herhaaldelijk heeft gebruikt voor zijn nationale politieke doeleinden. Deze afhankelijkheid verhindert hen welke politiek dan ook met een minimum aan

continuïteit te voeren. Ze moeten zich steeds verbergen achter een Karoly, een Blum, een Negrin, maar gaan dan ook vaak ten onder in gezelschap van hun democratische marionetten. De macht wordt immers niet veroverd en behouden door gebruik van listen en truckjes, maar door de bekwaamheid om op een organische en levensechte wijze te voldoen aan de noden van de moderne samenleving.

Indien de strijd morgen tot het traditionele nationale strijdperk beperkt blijft, zal het zeer moeilijk zijn de oude onoplosbare problemen te ontlopen. De nationale staten hebben immers hun respectieve economieën reeds zo diepgaand gepland, dat de zich opdringende vraag snel zou worden: welke belangengroep, welke klasse krijgt de touwtjes van het planbureau in handen? In elk geval zou het front van de progressieven, in de strijd tussen de klassen en de economische groepen, gemakkelijk uit elkaar geslagen worden. Zeer waarschijnlijk zouden de reactionaire milieus uit dit alles profijt trekken.

De werkelijke revolutionaire beweging zal moeten ontstaan door toedoen van hen die de moed hadden de oude politieke uitgangspunten aan kritiek te onderwerpen. Deze revolutionaire beweging zal moeten samenwerken met de democratische krachten, met de communisten en met al diegenen die het totalitarisme bevechten. Deze beweging mag zich echter niet laten verstrikken in geen van de politieke praktijken van de krachten waarmee ze samenwerkt.

De reactionaire krachten beschikken over handige jongens en kadmensen die leiding kunnen nemen. Deze zullen hardnekkig vechten voor het behoud van hun suprematie. Als het erop aankomt zullen ze zich vermommen als verdedigers van de vrijheid, van de vrede, van het volkswelzijn, van de armen. In het verleden reeds zagen we hoe ze binnendrongen in de volksbewegingen, hoe ze die lam legden, misleidden, en gebruikten ter verwezenlijking van hun eigen doelen. Dit zijn de meest te duchten krachten. Met hen zullen de progressieven eerst en vooral rekening moeten houden.

Het punt waarop deze conservatieve krachten hun hefboom zullen plaatsen, is het herstel van de eigen nationale staat. Zodoende zullen zij inhaken op het meest verspreide volksgevoel, dat in het recente verleden het sterkst is gekwetst en dat het gemakkelijkst voor reactionaire doeleinden kan worden gebruikt: de vaderlandsliefde. Op die manier kunnen zij ook hopen tamelijk gemakkelijk verwarring te scheppen in de geesten van hun tegenstanders. Voor de brede massa bestaat politiek tot dusver alleen in het nationale kader. Het is dan ook tamelijk gemakkelijk het volk en zijn meest kortzichtige leiders voor het herstel van de nationale staat na de oorlog te laten werken.

Als deze opzet slaagt, zou de reactie het weer eens gehaald hebben. Uiterlijk zouden deze staten zelfs in ruime mate democratisch en socialistisch kunnen zijn, maar de terugkeer van de conservatieve elementen naar de commandoposten zou alleen nog een kwestie van tijd zijn. De nationale ijverzucht zou weer de kop opsteken en elke staat zou de garantie voor de vervulling van zijn eigen wensen opnieuw alleen vinden in zijn nationale strijdmacht. Na korte tijd zou de belangrijkste opdracht weer zijn: van de volkeren legers en van de burgers soldaten maken. De generaals zouden weer commanderen, de monopolisten weer profiteren van de autarkie, de bureaucraten hun belang opblazen en de priesters het volk kalm houden. Al wat onmiddellijk na de beëindiging van de vijandelijkheden bereikt werd, zou samenschrompelen in het licht van de noodzaak zich op nieuwe oorlogen voor te bereiden. Eén probleem moet eerst en vooral een oplossing vinden. Zonder deze oplossing is al de rest slechts schijnbare vooruitgang. Aan de verdeling van Europa in soevereine nationale staten moet definitief een einde gemaakt worden. De ineenstorting van het grootste gedeelte van de staten van het continent onder de Duitse wals heeft de Europese volkeren reeds lotsverbonden gemaakt. Ofwel zullen ze zich samen onderwerpen aan Hitlers heerschappij, ofwel zullen zij, na diens val, samen in een tijdperk van crisis en omwenteling treden, dat ze samen zullen beleven en niet elk voor zich, verward in van elkaar gescheiden staatsstructuren. De geesten staan op dit ogenblik, veel meer dan in het verleden, open voor het idee van een federale reorganisatie van Europa. De pijnlijke ervaringen van de laatste decennia hebben zelfs de ogen van diegenen geopend die niet wilden zien en hebben voor de verwezenlijking van onze doelstellingen gunstige omstandigheden geschapen.

Alle met rede begaafde schepselen beginnen in te zien dat het onmogelijk is een evenwicht te handhaven tussen onafhankelijke Europese Staten, waartoe ook, met gelijke rechten, het militaristische Duitsland zou behoren. Ook is het onmogelijk Duitsland in stukken te hakken en na de nederlaag volkomen in bedwang te houden. In de praktijk is duidelijk gebleken dat geen enkel Europees land zich afzijdig kan houden terwijl de anderen oorlog voeren; neutraliteitsverklaringen en niet-aanvalspakten zijn niets dan dode letters. Duidelijk is bewezen hoe nutteloos, ja verderfelijk organisaties zijn als de Volkenbond, die, zonder te beschikken over een bovennationale legermacht, die beslissingen kon doen naleven, toch beweerde internationale rechtsorde te verzekeren en gelijktijdig de absolute soevereiniteit der lidstaten te kunnen eerbiedigen. Absurd is ook de regel gebleken die verbiedt tussen beiden te komen in de interne aangelegenheden van soevereine staten. Volgens dit beginsel zou elk volk in volle vrijheid de dictatuur mogen kiezen waaraan het de voorkeur geeft, alsof het interne bestel van elke staat niet van vitaal belang is

voor alle andere Europese landen. Onoplosbaar zijn de vele problemen de overblijvende landen immers alsoo humo tradizionali geworden die het internationale politieke leven van ons continent vergiftigen - vastlegging van grenzen in gebieden met gemengde bevolking, verdediging van etnische minderheden, recht op uitweg naar zee voor landen zonder kuststrook, de Balkankwestie, het Ierse vraagstuk enz.- en die in een Europees federaal verband een oplossing zouden kunnen vinden, zoals in het verleden de problemen tussen de vele staatjes hun scherpte verloren toen deze opgenomen werden in de ruimere natiestaten en hun oude twisten nog slechts spanningen tussen provincies werden.

Aan de andere kant zijn er een aantal omstandigheden die de oprichting in de hand werken van een federaal stelsel dat een einde kan maken aan de huidige anarchie: het einde van het onbeperkte gevoel van veiligheid van Groot-Brittannië dat de Engelsen hun "splendid isolation" deed verkiezen, het uiteenvallen van het leger van de Franse republiek bij het eerste ernstige treffen met de Duitse legermacht (laten we maar hopen dat hierdoor de chauvinistische overtuiging van de absolute Gallische superioriteit eindelijk een deuk krijgt), en vooral het bewustzijn van het grote gevaar der algemene slavernij. Ook het principieel aanvaarden van de Indische onafhankelijkheid door Groot-Brittannië en het feit dat Frankrijk door zijn nederlaag praktisch zijn imperium verloren heeft, maken het gemakkelijker een regeling te vinden voor de Europese kolonies.

Daarbij komt nog het wegvallen van enkele van de belangrijkste Europese dynastieën en de broosheid van de grondvesten waarop de overblijvende berusten. De vorstenhuizen beschouwden de verschillende landen immers als hun traditionele erfdeel; samen met de belangen die zij steunden, vormden zij een aanzienlijke hindernis voor een rationele organisatie van de Verenigde Staten van Europa, die eigenlijk slechts kunnen rusten op de republikeinse staatsinrichting van alle gefedereerde staten. Alhoewel het mogelijk is nu reeds verder te kijken dan de horizon van dit Oude Continent en te denken aan het lot van alle volkeren en de toekomst van heel de mensheid, moet de Europese Federatie toch in een beginstadium instaan voor vredelievende betrekkingen met Amerika en Azië. In afwachting van de politieke eenheid van de wereld kan alleen Europa zorgen voor vrede en samenwerking.

De scheidingslijn tussen progressieve en reactionaire krachten is niet meer die tussen de groepen die zich meer of minder democratisch opstellen, meer of minder socialistisch ageren, maar wel die tussen diegenen die nog steeds geloven dat het doel van hun politieke strijd de verovering moet zijn van de macht in de nationale staat (en die, zij het dan wellicht zonder opzet, het spel spelen van de reactie, door het lava van de gloeiende passies te laten stollen in

de oude smeltpotten en de oude absurditeiten opnieuw te laten opflakkeren) en diegenen die geloven dat hun actie gericht moet zijn op het bouwen van een internationale staat, naar welk doel zij het volk willen doen streven en waarvoor zij zelfs de nationale macht willen gebruiken na deze heroverd te hebben.

Door propaganda en actie moeten wij stevige banden smeden tussen de bewegingen die in de verschillende landen zullen ontstaan. Het zal van nu af aan zaak zijn de fundamente te leggen van een beweging die in staat is alle krachten te mobiliseren om een nieuw bestel te vormen dat voor Europa de meest grandioze en de meest vernieuwende schepping zal zijn sinds eeuwen; om een solide federale staat op te richten die beschikt over één Europese legermacht die in de plaats treedt van de nationale legers; om krachtdadig de economische autarkieën, ruggensteun der totalitaire regimes, door te breken; om over voldoende organen en actiemiddelen te beschikken om in de verschillende gefedereerd staten zijn beschikkingen te laten uitvoeren en de federale wetten te doen naleven. Ook al blijven de deelstaten beschikken over voldoende autonomie om aan hun instellingen eigen vormen te geven en om een politiek leven te leiden in overeenstemming met de eigenheden van de betrokken volksgemeenschappen.

Indien er in de belangrijkste Europese landen voldoende mensen gevonden worden die dit alles begrijpen, zal de overwinning in korte tijd binnen hun bereik zijn. De omstandigheden en de geestesgesteldheid van de massa zullen hun behulpzaam zijn. Zij zullen tegenover partijen en strekkingen staan die in de laatste twintig onheilvolle jaren blijk gegeven hebben van onbekwaamheid. Nu komt de tijd om nieuwe taken aan te vatten en dit zal gedaan moeten worden door nieuwe mensen: door de BEWEGING VOOR EEN VRIJ EN VERENIGD EUROPA.

III. Taken voor na de oorlog. De hervorming van de maatschappij

Een Vrij en Verenigd Europa is het onontbeerlijke uitgangspunt voor de vooruitgang van de moderne beschaving. Na de stilstand van de totalitaire periode zal de evolutie een verdere afbouw van het sociale onrecht en van de privileges met zich meebrengen. Alle oude conservatieve instellingen zullen ineenstorten. Met moed en beslistheid moet van deze crisistoestand gebruik gemaakt worden.

Om aan onze verwachtingen te beantwoorden zal de Europese revolutie socialistisch moeten zijn. Het doel zal zijn de bevrijding van de werkende klassen en de verwezenlijking van meer menselijke levensvoorwaarden. Het zuiver doctrinaire principe dat het privaatbezit van productiemiddelen moet worden afgeschaft of slechts voorlopig toegelaten, kan echter niet richtinggevend zijn voor de te treffen maatregelen. De algemene verstaatsing van de economie was inderdaad het eerste utopische idee waarvan de arbeiders verwachtten dat ze de bevrijding zou betekenen van het kapitalistische juk. De totale etatisering laat echter geen droom werkelijkheid worden, maar wel een stelsel waarin heel de bevolking onderworpen is aan de beperkte groep bureaucraten die de economie dirigeren. Het ware basisbeginsel van het socialisme - en hiervan is het idee van de algemene collectivisatie slechts een haastige en verkeerde afleiding - zegt dat de economische krachten de mens niet moeten domineren maar - zoals dit ook geldt voor de krachten van de natuur - dat de mens de economie moet leiden, onder controle houden en op de meest rationale manier moet beheersen om te vermijden dat de arbeidersmassa er het slachtoffer van wordt. De gigantische krachten van de vooruitgang, ontspruitend uit het persoonlijk belang, mogen niet wegsterven in de kanalen van de routine met als gevolg dat we dan de zin voor initiatief en de ondernemingslust opnieuw moeten opwekken met loondifferentiaties en andere dergelijke maatregelen. Deze krachten moeten integendeel aangemoedigd worden, ze moeten tot ontwikkeling kunnen komen en meer gebruikt worden. Gelijkzeitig moeten deze krachten echter stevig ingedijkt worden ten einde misbruiken te vermijden en ze te laten ageren in het belang van de hele gemeenschap.

Het privaat bezit moet afgeschaft, beperkt, aangepast en uitgebreid worden naargelang het geval en niet volgens een dogmatisch beginsel. Deze politiek moet zich situeren in het proces dat leidt naar een Europese economische samenleving, eindelijk bevrijd van de nationale militaristische en bureaucratische nachtmerries. Redelijke oplossingen moeten ook in het

bewustzijn der arbeiders de overhand hebben op het irrationele. We willen zo genuanceerd en gedetailleerd mogelijk de inhoud geven van de te volgen richtlijnen, er op wijzend dat elk punt van het programma moet worden bekeken in relatie tot het noodzakelijk te verwezenlijken doel, nl. de Europese eenheid. We beschouwen de volgende punten als belangrijk:

a) Aan particulieren mag niet het beheer overgelaten worden van ondernemingen die een activiteit van monopolistische aard ontwikkelen en dus in staat zijn de verbruikers uit te buiten, zoals bijvoorbeeld de elektriciteitsondernemingen; ondernemingen die in het leven gehouden worden in het belang van de gemeenschap maar die beschermd moeten worden door douanetarieven, staatssubsidies en gunstopdrachten (een mooi voorbeeld hiervan is de Italiaanse metaalindustrie); ondernemingen die wegens de geïnvesteerde kapitalen het aantal mensen dat ze tewerkstellen en de domeinen die ze beheersen in staat zijn druk uit te oefenen op de staatsinstellingen en een politiek op te dringen die hun het gunstigst is (voorbeeld: de kolenmijnen, de grote banken, de grote rederijen). Op deze gebieden zal er grootscheeps genationaliseerd moeten worden en dit zonder enig respect voor verworven rechten.

b) Het eigendomsrecht en het erfrecht met hun bijzondere kenmerken hebben ervoor gezorgd dat de rijkdommen terecht kwamen in de handen van een beperkte groep geprivilegieerden. Deze opgehoopte rijkdommen moeten in de revolutionaire crisisperiode verdeeld worden. Die parasitaire standen moeten worden uitgeschakeld. Aan de werkenden moeten de productiemiddelen ter hand gesteld worden die ze nodig hebben om hun economische positie te verbeteren en een meer onafhankelijk leven te kunnen leiden. Hierbij denken we aan een landbouwhervorming waardoor de bewerkers van het land er ook eigenaar van worden en waardoor het aantal grondbezitters enorm zal toenemen, alsook aan een industriële hervorming waardoor het eigendomsrecht van de werkers uitgebreid wordt tot de niet-geëtatiseerde bedrijven, door oprichting van coöperaties, door de arbeider tot aandeelhouder te maken, enz.

c) De jongeren moeten geholpen worden door de invoering van regelingen die startsituaties voor iedereen zo gelijk mogelijk maken. Vooral de openbare school zal aan de bekwaamsten, en niet aan de rijksten, de mogelijkheid moeten geven hogere studies te volgen. In elke studievak zal zij mensen moeten vormen voor de uitoefening van de verschillende vrije en andere beroepen. Daarbij zal ervoor gezorgd moeten worden dat het aantal afgestudeerden per vakgebied de vraag niet overtreft. De gemiddelde financiële vergoedingen moeten dan in de verschillende beroepsgroepen ongeveer gelijk zijn, alhoewel

er zich binnen de groepen verschillen kunnen voordoen naargelang van de individuele bekwaamheden.

d) Door de bijna onbeperkte mogelijkheden van de massaproductie kan aan eenieder het levensnoodzakelijke: voedsel, huisvesting en kleding, verstrekt worden. Tegen een relatief lage kostprijs kan elke burger genieten van het comfort dat met de menselijke waardigheid overeenstemt. De solidariteit met diegenen die het er in de economische strijd minder goed afbrengen, mag geen charitatieve vormen aannemen. Deze houding heeft steeds iets vernederends in zich en baart meestal de kwalen waarvan ze de gevolgen wil wegwerken. Er moeten, integendeel, voorzieningen getroffen worden ten einde aan allen, of ze kunnen werken of niet, onvoorwaardelijk een behoorlijke levensstandaard te geven. Daardoor mag echter de prikkel tot werken en sparen niet verdwijnen. Op deze wijze zal niemand meer door ellende gedwongen zijn vernederende arbeidsvoorwaarden te aanvaarden.

e) De bevrijding van de werkende klassen is alleen mogelijk als de hierboven aangehaalde punten worden verwezenlijkt. De arbeidersklasse mag niet opnieuw in de greep geraken van de economische politiek van de monopolistische vakbonden, die eenvoudigweg de onderdrukingsmethoden van het grootkapitaal gebruiken op het niveau van de arbeiders. De werkers moeten vrij kunnen kiezen wie er in hun naam collectieve arbeidsovereenkomsten sluit. De staat zal vervolgens moeten waken over de naleving van de bepalingen van deze overeenkomsten. Alle monopolistische tendensen zullen kunnen worden bestreden zodra bovengenoemde sociale hervormingen plaatsgehad hebben.

Dat zijn de veranderingen die nodig zijn om de brede lagen van de bevolking te winnen voor het nieuwe stelsel en om het in stand te houden met de steun van de burgers. Deze veranderingen zullen aan het politieke leven een op de vrijheid gevestigde grondslag geven, doordrongen van een sterk gevoel van sociale solidariteit. Op zo'n basis kunnen de politieke vrijheden een echte en niet alleen formele inhoud krijgen voor allen. Elke burger zal beschikken over voldoende onafhankelijkheid en kennis om bestendig en doeltreffend toezicht uit te oefenen op de heersende klasse.

Het zou overbodig zijn uit te wijden over de grondwettelijke instellingen omdat we ook niet kunnen voorzien in welke omstandigheden ze tot stand zullen komen en zullen functioneren. We zouden dus slechts kunnen herhalen wat iedereen weet betreffende de noodzaak van vertegenwoordigende organen en wetgevende procedures, de nodige onafhankelijkheid van de magistratuur die in de plaats zal treden van die welke we nu kennen en die de wetten onpartijdig zal toepassen, betreffende de persvrijheid en de vrijheid van vereniging die het mogelijk moeten maken de publieke opinie voor te lichten en

de kans te geven daadwerkelijk deel te nemen aan het politieke leven van de staat. Alleen op twee punten moeten we even nader ingaan. Het gaat om aangelegenheden van uitzonderlijk belang voor ons land: de relatie tussen kerk en staat en de aard van de politieke vertegenwoordiging:

a) Het concordaat dat het Vaticaan in Italië gesloten heeft met het fascisme moet ongetwijfeld verbroken worden om het zuiver burgerlijk karakter van de staat te bevestigen. Door dit verbreken moet ondubbelzinnig tot uiting komen dat de Staat in het burgerlijk leven de overhand heeft. Alle religieuze belijdenissen moeten gelijk geëerbiedigd worden. De Staat mag echter geen begroting voor de erediensten meer hebben.

b) Het corporatistische kaartenhuisje van het fascisme zal in elkaar storten zoals ook de andere instellingen van de totalitaire staat. Er zijn er die geloven dat men morgen uit de puinhopen een nieuwe grondwet kan fabriceren. Wij niet. In de totalitaire staten zijn de corporatieve lichamen een handig middel om de arbeiders onder controle te houden. Zelfs indien de corporatieve kamers het eerlijke spiegelbeeld zouden zijn van de verschillende soorten producenten en het representatieve orgaan van de verschillende beroepsgroepen, dan zouden ze nog niet gekwalificeerd zijn om algemeen politieke aangelegenheden te behandelen. In zuiver economische kwesties zouden ze ook dan alleen dienen om de machtigsten toe te laten de anderen te domineren. De vakverenigingen zullen op vele wijzen moeten samenwerken met de staatsorganen die belast zijn met het oplossen van de problemen die hen aanbelangen. Wetgevende taken mogen hun echter in geen geval worden toevertrouwd, want daaruit zou een feodale anarchie van het economische leven voortspruiten, wat uiteindelijk zou uitmonden in een nieuw politiek despotisme. Velen die zich domweg lieten vangen door de mythe van het corporatisme, zullen aan de vernieuwing kunnen en moeten meewerken; ze zullen echter moeten inzien dat ze in hun wazige dromen een absurde oplossing hebben nagestreefd. Corporatisme kan slechts in totalitaire staten concreet tot stand komen, om de arbeiders in de pas te laten lopen en om hen voortdurend in het oog te laten houden door een aantal ambtenaren die ten dienste staan van de heersende klasse.

Onze revolutionaire partij mag niet op het beslissende moment op een geïmproviseerde wijze in het leven geroepen worden. Nu reeds moet zij beginnen gestalte aan te nemen door het vastleggen van haar fundamentele opties, door het uitbouwen van de leidende groepen en door het geven van de eerste richtlijnen voor de werking. Deze partij mag geen samenraapsel zijn van alle mogelijke strekkingen die zich slechts verbonden voelen in hun afwijzing van het fascisme en die na de val van het totalitaire regime onmiddellijk in alle richtingen uiteen zullen zwermen. Onze revolutionaire partij gaat ervan uit dat het eigenlijke werk pas na de verwachte val zal beginnen. Daarom moet zij

bestaan uit mensen die het eens zijn over de oplossing die in de toekomst gegeven moet worden aan alle belangrijke problemen.

Met haar stelselmatige propaganda moet de partij overal doordringen waar mensen door het huidige regime verdrukt worden. Overal moet zij inhaken op de problemen die door de individuen en de groepen als het meest pijnlijk aanvoeld worden, om aan te tonen hoe deze problemen verband houden met andere problemen en wat een echte oplossing ervoor kan zijn. Uit het groeiende aantal sympathisanten mogen alleen diegenen tot de eingenlijke organisatie zelf toetreden die van de Europese revolutie hun levensdoel maken, die tuchtvol, dag na dag, het werk doen, die waken over zijn veiligheid en doeltreffendheid zelfs in de hardste omstandigheden van de strijd in de illegaliteit. Zij zullen het netwerk vormen dat de meer labiele groep van sympathisanten bij elkaar houdt.

Alhoewel geen enkele propagandamogelijkheid mag worden verwaarloosd, moet toch in eerste instantie contact gezocht worden met de milieus die in aanmerking komen als centrum voor de verspreiding van ideeën en de rekrutering van strijdvaardige mensen, vooral dan de twee sociale groepen die vandaag het meest gevoelig zijn voor hetgeen gebeurt en die morgen de doorslag zullen geven: de arbeiders en de intellectuelen. De eersten hebben zich het minst aan het totalitarisme onderworpen en zullen ook het vlugst de eigen rangen weer organiseren. De intellectuelen, en vooral de jongeren onder hen, lijden het meest onder de geestelijke verdrukking en walgen van het despotisme. Ook andere milieus zullen zich geleidelijk tot de algemene beweging aangetrokken voelen.

Iedere beweging die er niet in slaagt deze krachten te verenigen, zal steriel blijven. Indien de beweging alleen uit intellectuelen bestaat, zal ze niet over de massale kracht beschikken om de weerstand van de reactie te overwinnen. Ze zal de arbeiders wantrouwen en door hen gewantrouwd worden. Zelfs wanneer de beweging bezield is met democratische gevoelens, zal zij toch, staande voor de moeilijkheden, de neiging vertonen alle andere bevolkingsgroepen te mobiliseren tegen de arbeidersklasse, met andere woorden het fascisme te herstellen. Wanneer de beweging alleen zou steunen op het proletariaat, zou de helderheid van denken ontbreken, die alleen van de intellectuelen kan komen en die onontbeerlijk is om duidelijk in te zien wat moet worden gedaan en welke wegen moeten worden gevolgd. De beweging zou de gevangene blijven van de oude klassenstrijdtheorie, ze zou overal vijanden ontwaren en afglijden naar de doctrinaire communistische oplossing.

In de revolutionaire crisis zal deze beweging de progressieve krachten moeten organiseren en leiden. Ze zal daarbij gebruik moeten maken van alle volkse organen en formaties die in zulke ogenblikken spontaan tot stand komen

en die, net als in een smeltkroes, zich in de revolutionaire massa's zullen laten opgaan, niet om een plebisciet uit te spreken maar om geleid te worden. Deze beweging zal inzichten over wat gedaan moet worden zeker niet verwerven door een voorafgaande goedkeuring door de nog niet bestaande volkswil, maar door het bewustzijn de werkelijke noden van de moderne maatschappij te vertegenwoordigen. Aldus zal zij de eerste richtlijnen voor de nieuwe orde geven, de nieuwe stelregels voor de nog in verwarring verkerende menigten. Door deze dictatuur van de revolutionaire partij wordt het nieuwe staatsbestel opgericht en daar omheen de ware nieuwe democratie.

Er bestaat geen gevaar dat dit revolutionaire regime noodzakelijkerwijs zal uitmonden in een nieuwe despotisme. Dit zou gebeuren wanneer de revolutie een slavenmaatschappij zou voortbrengen. Als echter de revolutionaire partij vanaf het begin met sterke hand de voorwaarden voor een vrij bestaan schept, waarin alle burgers werkelijk aan het openbare leven kunnen deelnemen, zal de evolutie, zij het met enkele kleinere politieke crisissen, gaan in de richting van een geleidelijk begrijpen en aanvaarden door allen van de nieuwe orde, en dus in de richting van betere mogelijkheden voor de werking van vrije politieke instellingen.

Vandaag moeten de oude lasten worden afgeworpen, moeten we openstaan voor het nieuwe dat komt - zo anders dan we het hadden verwacht -; bij de ouderen de onbekwamen opzijzetten en bij de jongeren nieuwe energie opwekken. Vandaag zoeken en ontmoeten elkaar diegenen die het patroon van de toekomst weven, die de redenen voor de huidige crisis van de Europese beschaving hebben onderkend en die daarom het erfdeel dragen van al die bewegingen die naar menselijke verheffing hebben gestreefd maar ten onder zijn gegaan door onbegrip voor het te bereiken doel of van de daartoe aan te wenden middelen.

De af te leggen weg is niet gemakkelijk, noch veilig. Maar hij moet - en zal - afgelegd worden!

Altiero Spinelli - Ernesto Rossi